

OBLIGAȚIA REPUBLICII MOLDOVA DE A-ȘI BAZA RELAȚIILE SALE CU ALTE STATE PE PRINCIPIILE ȘI NORMELE UNANIM RECUNOSCUTE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL

Nicolae OSMOCHESCU, Nadejda OSMOCHESCU

Republica Moldova se obligă „să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional”.

Prin acestea trebuie de înțeles reguli de conduită de maximă generalitate, universal valabile și juridic obligatorii pentru toate statele lumii, toți subiecții de drept internațional. Din păcate, începutul sec. XXI este marcat prin încălcări grave ale acestui principiu de mai multe state ale lumii. Exemplu tragic sunt și relațiile dintre Rusia și Ucraina. Ele sunt norme imperative și apără valori fundamentale pentru ordinea juridică internațională: securitatea și cooperarea internațională, drepturile și libertățile fundamentale.

Principiile, unele formate pe cale cutumiară, au fost reafirmate și dezvoltate pe cale convențională prin tratate internaționale, în primul rând prin Carta ONU. Deoarece Carta ONU cuprinde numai formulări generale, au fost întreprinse lucrări de codificare și adoptată la 24 octombrie 1970 Declarația privind principiile de drept internațional al relațiilor de prietenie și cooperare dintre state. Acest document a reafirmat și a precizat conținutul juridic a celor șapte principii consfințite în Carta ONU: 1. *Principiul egalității suverane a tuturor membrilor ei*; 2. *Îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor conform Cartei*; 3. *Rezolvarea diferendelor lor internaționale prin mijloace pașnice, în așa fel încât pacea și securitatea internațională, precum și justiția să nu fie puse în pericol*; 4. *Abținerea, în relațiile lor internaționale, de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei, fie împotriva integrității teritoriale, ori independenței politice ale unui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopul Națiunilor Unite*; 5. *Abținerii de a da ajutor vreunui stat împotriva căruia organizația întreprinde o acțiune preventivă sau de constrângere*; 6. *Asigurării că statele care nu sunt membre ONU să acționeze în conformitate cu aceste principii, în măsura necesară menținerii păcii și securității internaționale*; 7. *Neintervenție în problemele care sunt esențial de competența internă a statelor*.

Acțiuni de precizare și sistematizare a principiilor fundamentale și normelor unanim recunoscute s-au făcut și în alte acte internaționale: Carta drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor din 1974 și Actul final al CSCE de la Helsinki (din 01.01.1995 OSCE). Actul Final de la Helsinki cuprinde zece principii fundamentale. La cele existente au fost adăugate încă trei: principiul inviolabilității frontierelor; principiul integrității teritoriale; principiul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Carta de la Paris pentru o nouă Europă, din 21 noiembrie 1990, Declarația Mileniului din 08.09.2000 reconfirmă importanța celor 10 principii stipulate în Actul Final de la Helsinki. În prezent, are loc consacrarea și formarea unor

noi principii fundamentale ale dreptului internațional ca cel al dezarmării generale și totale, protecției mediului, securității colective. La formarea acestor principii contribuie și RM prin participarea sa la tratatele internaționale în domeniile menționate.

Sistemul principiilor fundamentale de drept internațional unanim recunoscute cuprinde 10 principii care se află într-o interdependență și o interpătrundere, interinfluență permanentă, ele condiționându-se reciproc, având aceeași valoare juridică și forță imperativă.

Principiile menționate se identifică cu principiile constituționale ale RM inclusiv cu principiile politicii externe, ale acestora, obiectivele și prioritățile căreia sunt:

- consolidarea independenței și suveranității statului;
- asigurarea integrității teritoriale;
- afirmarea țării ca factor de stabilitate;
- edificarea statului de drept etc.

În realizarea acestor priorități, statul se conduce de principiile și normele de drept internațional unanim recunoscute; izvoarele de drept cu caracter universal: convențiile de codificare a diferitelor ramuri de drept internațional. La toate aceste acte Republica Moldova a aderat, ele fiind pentru noi obligatorii [1].

Prin faptul că RM se obligă să respecte principiile și normele, unanim recunoscute, ale dreptului internațional, se obține o supremație a acestora față de dreptul intern consacrat prin legi organice, ordinare, și de actele subordonate legii. Totodată, această formulare nu poate fi interpretată ca o consacrare a primatului dreptului internațional general asupra prevederilor Constituției. Prioritare normelor Constituției sunt numai reglementările internaționale în materia drepturilor omului ce decurg din pactele și tratatele la care RM este parte (art.4 alin.(2)) din Constituție. Această prevedere constituțională ne arată că, atunci când s-a dorit consacrarea supremației dreptului internațional asupra dreptului intern, aceasta s-a făcut expres, prin dispoziție constituțională. Prin includerea principiilor și normelor unanim recunoscute ca reguli obligatorii pentru stat, acestora li se acordă o valoare constituțională și nu una care ar exprima supremația, primatul lor asupra Constituției.

În cazul în care RM ar deveni parte la un tratat cu dispoziții contrare Constituției, acesta va putea intra în vigoare și va produce efecte juridice pentru RM numai după ce dispozițiile constituționale respective vor fi revăzute, respectându-se procedura de revizuire a Constituției.

Pentru confirmarea celor expuse, textul constituției stipulează în art.8 alin.(2): „*Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia*”.

Norma stipulată este una imperativă și executorie, dar , în opinia noastră contradictorie. Din textul constituțional deducem că RM poate încheia, adera, sau prin altă modalitate, deveni parte la un tratat care conține dispoziții contrare Constituției, însă intrarea lui în vigoare este condiționată de necesita-

tea revizuirii Constituției. Evident este necesară opinia Curții Constituționale care este unica autoritate competentă să exercite controlul constituționalității tratatelor internaționale ale (art. 135 alin. (1) lit.a). Curtea Constituțională nu exercită controlul prealabil al constituționalității actelor normative, în virtutea principiului prezumției constituționalității acestor acte normative [2].

În realitate, un tratat internațional, care conține dispoziții contrare Constituției, va putea intra în vigoare și va produce efecte juridice în dreptul intern, din simplu motiv, că el nu a fost supus controlului constituționalității.

Chiar dacă Curtea Constituțională va fi sesizată să verifice constituționalitatea unui tratat care nu a intrat în vigoare, Curtea va trebui să respingă sesizarea sau după caz, va sista examinarea până la intrarea tratatului în vigoare [3].

Teoretic și practic, un tratat care conține dispoziții contrare Constituției va intra în vigoare fără să fie precedat de revizuirea acesteia.

Dat fiind faptul supremației normei constituționale, pentru a depăși această situație de incompatibilitate juridică, se impune o singură soluție: de a modifica Legea cu privire la Curtea Constituțională și Codul jurisdicției Constituționale abilitându-le cu competența de control a constituționalității unui tratat, până la intrarea în vigoare. Avizul Curții Constituționale privind constituționalitatea trebuie să precedeze aprobarea, ratificarea sau aderarea și promulgarea de către RM a oricărui tratat. Una din variantele posibile ar fi controlul prealabil al constituționalității numai a tratatelor încheiate în numele Republicii Moldova și care urmează să fie supuse ratificării.

Numai prin aceste mijloace se poate de armoniza și compatibiliza prevederile articolului comentat, competența Curții Constituționale în materia tratatelor internaționale cu prevederile art. 22 din Legea privind tratatele internaționale ale RM și art.8 alin.(2) din Constituție, excluzând orice posibilitate de a încălca prevederile constituționale.

Dacă Curtea va stabili constituționalitatea tratatului el va fi aprobat, ratificat, publicat și în așa mod va fi implementat în dreptul intern. Dacă se va constata neconcordanța prevederilor tratatului cu normele constituționale în vigoare, dar se va hotărî că tratatul respectiv este necesar pentru țară, trebuie să între în vigoare, va fi necesară inițierea procedurii de revizuire a Constituției. De rezultatul revizuirii Constituției depinde soarta tratatului.

Referințe:

1. Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, 18.04.1961; Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 23.04.1963, Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor internaționale între state din 23.05.1969.
2. Codul jurisdicției constituționale, adoptat prin Legea nr.502-XIII din 16.06.1995. În: *MO al Republicii Moldova*, nr.53-54 din 28.09.1995.
3. HCC nr.1 din 15.03.2010, MO al RM nr. 41-43/6 din 26.03.2010.
4. Art.11 din Legea nr. 595/24.09.99 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24-26/137, 02.03.2000.